

آیین نامه

کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

۱۳۹۶

مقدمه

وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی جمهوری اسلامی ایران با الهام از آموزه‌ها و فرهنگ اسلامی و ملی و همچنین همراهی با استانداردهای بین‌المللی، اقدام به تشکیل ساختار جدیدی تحت عنوان کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی نموده است. این کمیته در صدد است رعایت الزامات اخلاقی و علمی در آموزش علوم پزشکی که یکی از ضرورت‌های نظام آموزش پزشکی کشور است را رسمیت ببخشد.

بخش اول: تعاریف

این بخش در ۱ ماده و ۷ بند و در برگیرنده معنا و مفهوم اصطلاحات به کار رفته در دستورالعمل است.

بخش دوم: کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور

کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی مرجع تصمیم‌گیری در مورد آموزش اخلاق پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور است که تحت نظارت معاونت آموزشی وزارت بهداشت و به ریاست معاون آموزشی وزارت بهداشت تشکیل می‌شود. صلاحیت‌های کمیته ملی عبارتند از: هدایت و نظارت بر رعایت ملاحظات اخلاقی در آموزش علوم پزشکی کشور، هدایت و نظارت آموزش اخلاق در علوم پزشکی، هدایت و نظارت آموزش پروفشنالیسم، نظارت بر تدوین درسنامه‌های اخلاق پزشکی در کلیه مقاطع تحصیلی و ویژه کلیه رشته‌های علوم پزشکی، ارائه مشاوره به کمیته‌های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی به عنوان کمیته‌های ناظر دانشگاهی آموزش اخلاق پزشکی، راه اندازی دوره‌های آموزشی اخلاق پزشکی، پیگیری توسعه کیفی آموزش اخلاق در علوم پزشکی به فراگیران مختلف، پیگیری توسعه کیفی آموزش پروفشنالیسم به فراگیران مختلف، توسعه آموزش اخلاق پزشکی و اخلاق حرفه‌ای حین خدمت کارکنان نظام سلامت، ایجاد نظام ارزشیابی، پایش و بازخورد در زمینه آموزش اخلاق پزشکی در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و پیگیری عملیاتی شدن فعالیتهای حوزه آموزش پزشکی بر اساس برنامه راهبردی اخلاق پزشکی کشور است. کمیته ملی دارای اعضای حقوقی و حقیقی است. حکم رئیس و اعضای کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی توسط وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی صادر می‌شود و به مدت ۴ سال معتبر بوده و قابل تمدید است.

بخش سوم: کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

کمیته دانشگاهی ناظر کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور در دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی، کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی است و وظیفه نظارت بر آموزش اخلاق پزشکی در کلیه مقاطع و رشته‌های تحصیلی علوم پزشکی و نیز دوره‌های ضمن خدمت در زمینه اخلاق و تعهد حرفه‌ای برای کارکنان و سایر دوره‌های مرتبط برای ذینفعان را به عهده دارد. مسئولیت کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی ایجاد هماهنگی و نظارت بر آموزش اخلاق پزشکی است. این کمیته تحت نظارت شوراهای اخلاق دانشگاه‌های علوم پزشکی فعالیت می‌کنند.

بخش چهارم: اصول کلی ناظر بر گروه‌های آموزشی اخلاق پزشکی

گروه‌های آموزشی اخلاق پزشکی متشکل از افراد دخیل در آموزش اخلاق پزشکی در کلیه گروه‌ها بوده و زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی فعالیت می‌کنند. این گروه‌ها موظفند ضمن در نظر گرفتن اصول کلی آموزش، در تدریس، ایجاد هماهنگی و نظارت بر آموزش اخلاق پزشکی و توسعه کیفی آموزش اخلاق پزشکی بر مبنای آیین نامه‌های مصوب معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی مشارکت نمایند. محل استقرار این گروه‌ها دانشکده پزشکی است.

بخش اول - تعاریف

ماده ۱) واژه‌های مندرج در این آیین نامه، در معانی ذیل به کار رفته است:

- ۱-۱ وزارت بهداشت: وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- ۱-۲ کمیته ملی: کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور که در معاونت آموزشی وزارت بهداشت تشکیل شده است. این کمیته مرجع ملی سیاست‌گذاری، برنامه ریزی، ارتقاء، توسعه، تصمیم‌گیری و نظارت بر روند آموزش اخلاق پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور است.
- ۱-۳ کمیته دانشگاهی: کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی ناظر کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور در دانشگاههای علوم پزشکی کشور است که با محوریت گروههای آموزشی اخلاق پزشکی تشکیل شده و مسئول اجراء نظارت و ایجاد هماهنگی در آموزش اخلاق پزشکی کشور است. این کمیته تحت نظارت شورای اخلاق دانشگاه فعالیت می‌کند.
- ۱-۴ درسنامه: به محتوای آموزشی اخلاق در علوم پزشکی اطلاق می‌شود که می‌تواند بسته به رشته و مقطع تحصیلی متفاوت باشد. لازم است که درسنامه مستند بوده و توسط دبیرخانه تخصصی مربوطه و کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی کشور به تصویب رسیده باشد.
- ۱-۵ سرفصل دروس: هر درسنامه لازم است که در بر گیرنده کلیه عناوین و سرفصلهای دروس مندرج در برنامه درسی باشد. علاوه بر این اهداف کلی و اختصاصی هر یک از عناوین مشخص باشد. همچنین مدت زمان لازم برای تدریس هر عنوان باید از قبل پیش‌بینی شده باشد.
- ۱-۶ کدهای اخلاقی: مجموعه مقررات، الزامات یا راهنماهای اخلاقی که براساس ملاحظات اخلاقی در مورد آموزش علوم پزشکی از سوی مراجع ذیصلاح ابلاغ می‌شود.
- ۱-۷ آموزش اخلاق پزشکی: در این سند منظور کلیه فعالیتهای آموزشی اخلاق و تعهد حرفه‌ای در حوزه‌های مختلف علوم پزشکی است.

بخش دوم – کمیته ملی

ماده (۲) اهداف:

۱. مدیریت اخلاق و رعایت ملاحظات اخلاقی در آموزش علوم پزشکی
۲. توسعه آموزش اخلاق پزشکی
۳. پیگیری آموزش پروفشنالیسم در حرفه های مختلف علوم پزشکی
۴. توسعه آموزش اخلاق پزشکی و اخلاق حرفه ای حین خدمت کارکنان نظام سلامت
۵. ایجاد نظام ارزشیابی، پایش و بازخورد در زمینه آموزش اخلاق پزشکی و پروفشنالیسم در دانشگاه های علوم پزشکی کشور
۶. گنجاندن برنامه های توسعه آموزش اخلاق در علوم پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور
۷. حمایت از همکاری علمی – آموزشی، تبادل استاد و دانشجو با دانشگاه های معتبر منطقه و دنیا از نظر اخلاق پزشکی

ماده (۳) شرح وظایف کمیته ملی:

- سیاست گذاری فعالیت ها و برنامه های آموزش اخلاق در علوم پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی و پروفشنالیسم در علوم پزشکی
- ایجاد همگرایی میان گروه های اخلاق پزشکی دانشگاه ها و کمیته های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی
- نظارت، ارزشیابی و پایش فعالیت های مرتبط آموزش اخلاق در علوم پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی و پروفشنالیسم
- مشارکت در پیگیری، تدوین و تصویب درسنامه ها و برنامه های درسی اخلاق پزشکی در کلیه مقاطع تحصیلی و ویژه کلیه رشته های علوم پزشکی
- ارائه مشاوره به کمیته های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی
- پیشنهاد و پیگیری راه اندازی دوره های آموزشی اخلاق علوم پزشکی
- تدوین و ابلاغ دستورالعمل و راهنماهای مربوط به اخلاق در آموزش علوم پزشکی و پروفشنالیسم که توسط کمیته و یا حسب موازین قانونی توسط مقامات ذیصلاح تصویب شده است.
- همکاری با بورد اخلاق پزشکی و مشارکت در برنامه های مرتبط

ماده (۴) اعضای کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی کشور:

۴-۱- کمیته ملی دارای اعضای حقوقی به شرح زیر است:

- معاون آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- دبیر کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی
- قائم مقام دبیر شورای آموزش پزشکی و تخصصی
- دبیر شورای آموزش علوم پایه پزشکی، بهداشت و تخصصی
- مدیر کل آموزش مداوم جامعه پزشکی
- دبیر کمیسیون انجمن های علمی گروه پزشکی

- . دبیر شورای آموزش دندانپزشکی و تخصصی
- . دبیر شورای عالی برنامه ریزی علوم پزشکی
- . دبیر شورای آموزش داروسازی و تخصصی
- . دبیر شورای آموزش پزشکی عمومی
- . معاون پرستاری وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
- . دبیر برد اخلاق پزشکی
- . رئیس مرکز امور هیات علمی
- . رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی
- . ۳ نفر از معاونین آموزشی دانشگاهها

- ۴-۲- اعضای حقیقی شامل ۵ نفر از مدرسان با سابقه اخلاق پزشکی ترجیحا متخصص اخلاق پزشکی است.
- ۴-۳- در صورت صلاح دید اعضا، حسب مورد برای هر جلسه از صاحب نظران برجسته حقیقی یا حقوقی به عنوان مشاور جهت ارائه نظرات و بدون حق رأی دعوت به عمل خواهد آمد.

ماده (۵) انتصاب اعضای کمیته ملی

- ۵-۱- معاون آموزشی وزارت بهداشت، رئیس کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی کشور بوده و با حکم وزیر بهداشت به این سمت منصوب می شود.
- ۵-۲- اعضای کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی، توسط معاون آموزشی وزیر بهداشت معرفی شده و احکام آنها توسط وزیر بهداشت جهت ۴ سال عضویت صادر می شود و تمدید عضویت آنها بلامانع است.
- ۵-۳- معاون آموزشی وزیر بهداشت نسبت به جایگزینی و تمدید عضویت اعضا و پیشنهاد عضو جدید پس از انقضای مدت عضویت یا استعفای عضو مربوطه، حداکثر ظرف دو ماه اقدام نماید.

ماده (۶) دبیرخانه کمیته ملی

- ۶-۱- به منظور حسن کارکرد کمیته، معاون آموزشی، دبیرخانه کمیته را در معاونت آموزشی وزارت بهداشت تشکیل داده و یک نفر را به عنوان دبیر کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی کشور منصوب می نماید.
- تبصره:** انتخاب دبیر کمیته از بین اعضای حقیقی و یا حقوقی کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی ضروری نیست.

- ۶-۲- دبیر کمیته ملی باید واجد شرایط ذیل باشد:
 - . آشنایی با ملاحظات حوزه اخلاق پزشکی و زیستی و مقررات و دستورالعمل های مربوطه
 - . توانایی برقراری ارتباط و تعامل مناسب
 - . سابقه کافی در برنامه ریزی، مدیریت و آموزش پزشکی
- ۶-۳- وظایف دبیر کمیته شامل موارد زیر است:
 - . اداره جلسات کمیته در غیاب رئیس

□. تنظیم دستور کار، دعوت و حضور و غیاب اعضا، تعیین و دعوت از مشاوران، انجام مکاتبات و تنظیم مصوبات کمیته

□. اداره امور مالی

□. پیگیری عملیاتی شدن مصوبات کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

۴-۶- بودجه لازم برای فعالیت دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی از محل اعتبارات معاونت آموزشی وزارت بهداشت تأمین می‌شود.

ماده (۷) تشکیل جلسات کمیته ملی

۱-۷- حد نصاب لازم برای تشکیل و رسمیت یافتن جلسات کمیته ملی، نصف بعلاوه یک کل اعضای کمیته ملی است. حدنصاب رای گیری دوسوم اعضای حاضر می‌باشد.

۲-۷- لازم است در اولین جلسه هر یک از اعضای کمیته به آشکار سازی هر گونه تعارض منافع، و حفظ محرمانگی متعهد شوند.

۳-۷- حضور رئیس یا دبیر کمیته ملی برای رسمیت یافتن جلسات ضروری است.

۴-۷- ارائه نظرات کتبی اعضای غایب نیز برای روشن سازی بحث و گفتگو مجاز است، اما فقط آن اعضایی که در جلسه کمیته شرکت نموده اند حق رأی دارند. نظرات کتبی اعضای غایب در جلسه، قرائت و به صورت جلسه ضمیمه می‌شود.

۵-۷- درج موارد زیر در صورتجلسات کمیته ملی ضروری است:

□. تاریخ تشکیل جلسه به روز، ماه و سال، ساعت و مدت برگزاری جلسه، محل تشکیل جلسه، نام و نام خانوادگی

تدوین کننده گزارش، نام و نام خانوادگی و عنوان حاضران و غایبان جلسه.

□. موضوعات مطرح شده، توصیه‌ها، جزئیات بحث و تصمیم‌های اتخاذ شده و ذکر نظرات تمام اعضا، شامل نظرات مخالف و موافق.

□. نام و نام خانوادگی اعضای حاضر کمیته جهت امضا

۶-۷- تمامی صورتجلسات توسط رئیس یا دبیر کمیته تنظیم و به امضای حاضران در آن جلسه رسانده شود.

۷-۷- تمام صورتجلسات و مصوبات، در دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی نگهداری خواهند شد.

ماده (۸) رسیدگی به گزارشات

بررسی گزارشات کمیته های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی در کمیته ملی حداکثر ظرف ۹۰ روز کاری از تاریخ تسلیم انجام گرفته و نتیجه ابلاغ می شود.

بخش سوم - کمیته های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی با محوریت گروه اخلاق پزشکی دانشگاه، کمیته متناظر کمیته ملی اخلاق در آموزش پزشکی در دانشگاههای علوم پزشکی کشور است.

ماده ۹) وظایف کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش پزشکی:

۱. بررسی وضعیت آموزش درس اخلاق علوم پزشکی در دانشگاه تابعه
۲. پیگیری تدوین درسنامه های اخلاق علوم پزشکی در دانشگاه تابعه
۳. حمایت و توانمندسازی اعضای هیات علمی برای ارتقا کیفیت آموزش اخلاق پزشکی
۴. حمایت و توانمندسازی اعضای هیات علمی برای ارتقا کیفیت آموزش پروفشنالیسم
۵. همکاری در تدوین و برنامه ریزی آموزش اخلاق پزشکی
۶. همکاری در تدوین و برنامه ریزی آموزش پروفشنالیسم
۷. ایجاد هماهنگی در آموزش اخلاق پزشکی و پروفشنالیسم بر مبنای مصوبات کمیته ملی
۸. اجرای فعالیتهای آموزشی برنامه راهبردی جهت توسعه آموزش اخلاق پزشکی در دانشگاه تابعه
۹. پیگیری و نظارت بر رعایت اخلاق در آموزش علوم پزشکی
۱۰. پیش بینی ساز و کار مناسب برای رصد وضعیت رعایت موازین اخلاقی و حرفه ای توسط دانشجویان و اعضای هیات علمی و کارکنان

ماده ۱۰) اعضای کمیته های دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی:

۱-۱۰ - کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی دارای اعضای به شرح ذیل است:

۱. رئیس دانشگاه (رئیس کمیته)
۲. معاون آموزشی دانشگاه (دبیر کمیته)
۳. مسئول آموزش مداوم دانشگاه
۴. مسئول آموزش ضمن خدمت کارکنان دانشگاه
۵. مدیر گروه اخلاق پزشکی
۶. معاون آموزشی و معاون پژوهشی گروه اخلاق پزشکی
۷. رئیس مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی دانشگاه
۸. ۳ نفر از گروه آموزشی اخلاق پزشکی به انتخاب مدیر گروه اخلاق پزشکی (اعضای حقیقی)
۹. بنا به شرایط و بر حسب موضوع یک نفر از مدرسان اخلاق پزشکی در هر یک گروههای آموزشی دانشگاههای علوم پزشکی شامل گروههای بالینی، علوم پایه، علوم دارویی، دندانپزشکی و پیراپزشکی و غیره که دارای سابقه تدریس اخلاق پزشکی به مدت ۳ سال و بیشتر باشند و ۳ نفر از روسای دانشکده ها می توانند برای شرکت در جلسه دعوت شوند.

تبصره یک- گروه آموزشی اخلاق پزشکی گروهی است که از نظر ساختاری به دانشگاه تعلق داشته و موظف به ارائه خدمات آموزشی اخلاق پزشکی و ایجاد هماهنگی در کلیه دانشکده ها می باشد. عضویت در سایر گروههای آموزشی مانع عضویت دوگانه افراد در گروه آموزشی اخلاق پزشکی نمی شود.

تبصره دو- رییس دانشگاه می تواند ریاست کمیته را به معاون آموزشی واگذار نماید. در این صورت دبیر کمیته مدیر گروه اخلاق پزشکی خواهد بود.

ماده ۱۱) نحوه انتصاب اعضای کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

۱-۱۱- احکام اعضای کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی پس از تایید رئیس کمیته اخلاق در آموزش علوم پزشکی دانشگاه (رئیس دانشگاه) جهت ۴ سال صادر می شود.

ماده ۱۲) شرایط عضویت اعضا؛

۱-۱۲- اعضای کمیته دانشگاهی باید دوره های مرتبط با آموزش اخلاق پزشکی را گذرانده و دانش و مهارت های لازم را به منظور استفاده از روشهای نوآورانه آموزش اخلاق پزشکی دارا باشند.

ماده ۱۳) جلسات کمیته دانشگاهی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

۱-۱۳- رئیس یا دبیر کمیته مسئول برگزاری جلسات کمیته دانشگاهی بر مبنای برنامه ای منظم و از پیش تعیین شده است.

۲-۱۳- وظایف دبیر کمیته دانشگاهی عبارت است از:

۱. اداره جلسات کمیته در غیاب رئیس کمیته دانشگاهی
۲. تنظیم دستورکار، صورتجلسات، دعوت و حضور و غیاب اعضا، تهیه و تنظیم مکاتبات
- ۳-۱۳- وظایف رئیس کمیته دانشگاهی عبارت است از:

۱. امضای مصوبات گروه
۲. ارسال گزارش حداقل سالانه به کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی

ماده ۱۴) تشکیل جلسات کمیته دانشگاهی

- ۱-۱۴- حد نصاب لازم برای تشکیل و رسمیت یافتن جلسات گروه، حضور نصف بعلاوه یک کل اعضای کمیته است.
- ۳-۱۴- حضور رئیس یا دبیر کمیته برای رسمیت یافتن جلسه ضروری است.
- ۴-۱۴- جلسات باید با رعایت حد اعلای محرمانگی و حسن نیت و بدون هرگونه تعارض یا اشتراک منافع تشکیل شود.
- ۵-۱۴- لازم است در اولین جلسه هر یک از اعضای کمیته به حسن نیت، آشکار سازی هر گونه تعارض منافع و رعایت حد اعلای محرمانگی متعهد شوند.
- ۶-۱۴- ارائه نظرات کتبی اعضای غایب نیز برای روشن سازی بحث و گفتگو مجاز است، اما فقط آن اعضایی که در جلسه کمیته شرکت نموده اند، حق رأی دارند. نظرات کتبی اعضای غایب در جلسه، قرائت و به صورت جلسه ضمیمه میشود.

۷-۱۴- درج موارد زیر در صورتجلسات کمیته دانشگاهی ضروری است:

- تاریخ تشکیل جلسه به روز، ماه و سال، ساعت و مدت برگزاری جلسه، محل تشکیل جلسه، نام و نام خانوادگی تدوین کننده گزارش، نام و نام خانوادگی و عنوان حاضران و غایبان جلسه.
- موضوعات مطرح شده، توصیه ها، جزئیات بحث و تصمیمهای اتخاذ شده و ذکر نظرات تمام اعضا، شامل نظرات مخالف و موافق.
- نام و نام خانوادگی اعضای حاضر کمیته با ذکر رتبه علمی و سمت آنها در کمیته جهت امضای اعضا

ماده ۱۵) مصوبات کمیته دانشگاهی

۱۵-۱- تصمیمات کمیته دانشگاهی باید به صورت مکتوب به دبیرخانه کمیته ملی اخلاق در آموزش علوم پزشکی تسلیم شود.

ماده ۱۶) بودجه کمیته دانشگاهی

کلیه هزینه های کمیته دانشگاهی توسط معاونت آموزشی دانشگاه تامین می شود.

ماده ۱۷) گزارشهای کمیته دانشگاهی

- ۱۷-۱- حداکثر ظرف دو ماه پس از پایان سال، کمیته دانشگاهی باید گزارش سالانه خود را به کمیته ملی ارائه کند.
- ۱۷-۲- گزارش کمیته دانشگاهی باید شامل اطلاعات زیر باشد:
 - نام، وابستگی اعضای کمیته
 - تعداد و تاریخ جلسات برگزار شده
 - فهرستی از موضوعات مطرح شده و ذکر تصمیمهای اتخاذ شده
 - گزارش پیشرفت برنامه های راهبردی و عملیاتی آموزش اخلاق در علوم پزشکی و اخلاق در آموزش علوم پزشکی
 - خلاصه گزارش فعالیتهای گروه اخلاق پزشکی
- ۱۷-۳- کمیته دانشگاهی باید تمامی مستندات و گزارشات و صورتجلسات خود را نگهداری کند.

بخش چهارم- اصول کلی ناظر بر گروههای آموزشی اخلاق پزشکی

گروههای آموزشی اخلاق پزشکی متشکل از افراد دخیل در آموزش اخلاق پزشکی در کلیه گروهها بوده و زیر نظر دانشگاه علوم پزشکی فعالیت می کنند. این گروهها موظفند ضمن در نظر گرفتن اصول کلی آموزش، در تدریس، ایجاد هماهنگی و نظارت بر آموزش اخلاق پزشکی و توسعه کیفی آموزش اخلاق پزشکی بر مبنای آیین نامه های مصوب معاونت آموزشی وزارت بهداشت مشارکت نمایند. محل استقرار این گروهها دانشکده پزشکی است.

این آیین نامه در ۱۷ ماده در خرداد ماه ۱۳۹۶ تنظیم شده است.